

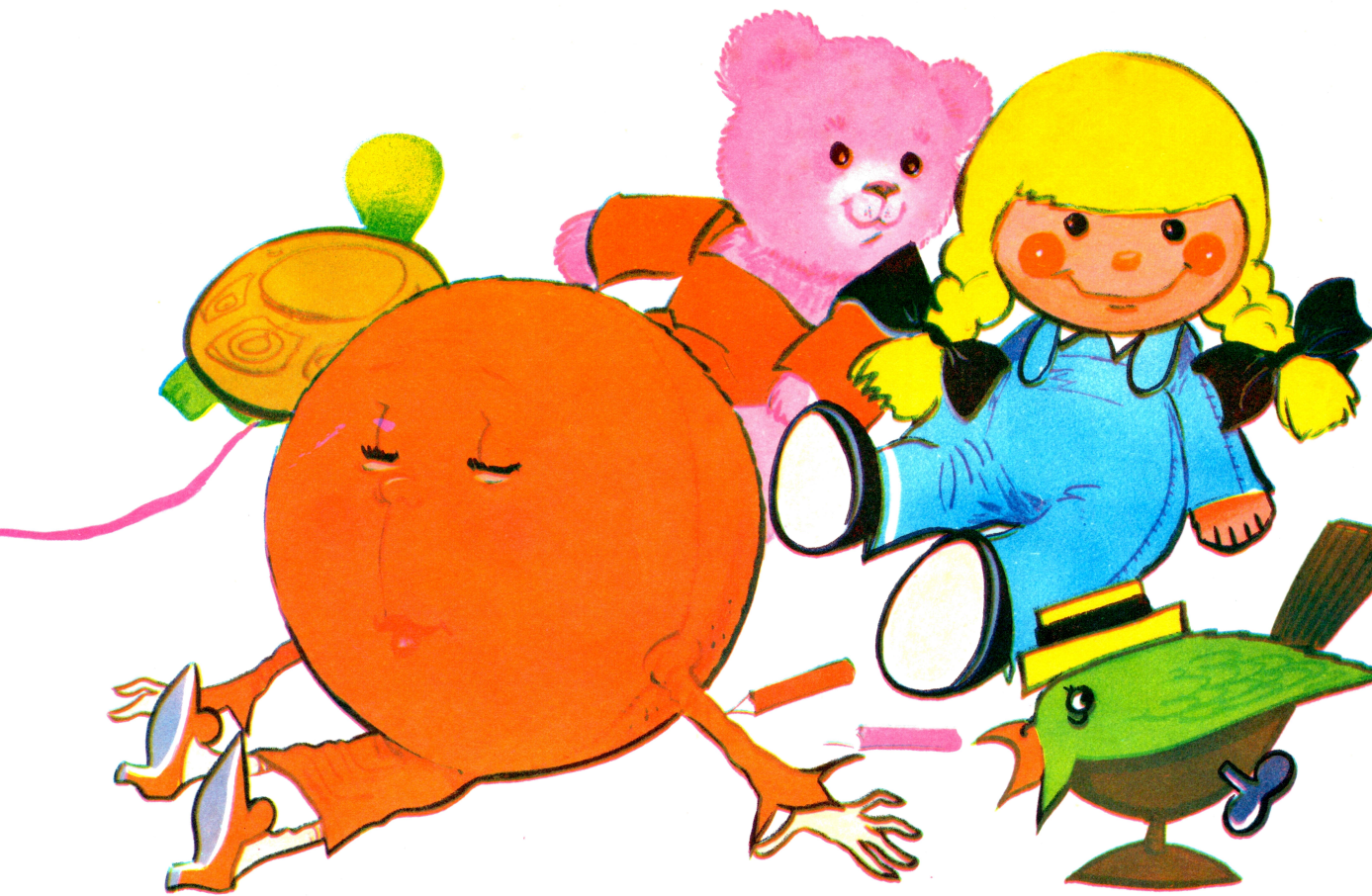

ANDERSEN

200
GODINA

**SVE NA SVOJE MJESTO
i druge bajke**

ANDERSENOVE BAJKE

Knjiga 6

SVE NA SVOJE MJESTO
DRAGI KAMEN
LJUBAV ZVRKA I LOPTE

Ilustracije: Maria Pascual

Izdavači

NIŠRO »OSLOBOĐENJE«
OOUR Izdavačka djelatnost
Sarajevo, Džemala Bijedića 185 – Izvršni izdavač

Za izdavača: Srboljub Petronijević
Glavni i odgovorni urednik: Miroslav Prstojević

ITRO »AUGUST CESAREC«
OOUR Izdavačka djelatnost
Zagreb, Prilaz JA 57

Za izdavača: Dragan Milković
Glavni urednik: Zdravko Židovec

Prijevod: Budislava Šćekić

Recenzenti: Jakov Jurišić, Lepa Špoljarić

© Copyright by Keystone

Naklada: 15.000

Prvo izdanje 1987.

Tisak: NIŠRO »Oslobođenje«
OOUR Štamparska djelatnost

Na osnovu mišljenja Republičkog komiteta za obrazovanje, nauku, kulturu i fizičku kulturu SRBiH, br. 02-413-135/86 od 25.4.1986. godine, redni broj 142 priloga 1, oslobođeno plaćanja poreza na promet

YU ISBN 86-319-0058-3
86-319-0064-8

SVE NA SVOJE MJESTO

Naša priča počela je davno, možda čak prije više od stotinu godina.

Iza šume i na obalama lijepog jezera držaše se stari zamak koji je pripadao nekome baronu.

Oko njega bio je dubok jarak, na čijim su obalama rasle trske i ševar, a bio je tu i stari jasen, čije su se grane nadvijale točno iznad pokretnog mosta kojim se ulazilo u zamak.

Tog jutra vlasnik zamka bijaše otišao u lov zajedno s nekim gostima. Već su se vraćali, muklo trubeći u lovačke rogove i jašući svoje brze konje, kada se neka mlada gušćarica koja je upravo tuda prolazila nađe na ulazu uskoga pokretnog mosta.

Djevojka požuri da otjera guske s puta da ih jahači iz povorke ne bi pregazili, ali baron i povorka se pojaviše tako brzo i iznenada da je djevojka jedva imala vremena da se popne na put kako je ne bi pregazili.

Bijaše to gotovo djevojčica, vrlo lijepa, tanana stasa i mila pogleda. Ali baron, vlasnik zamka, koji je jahao pred lov-

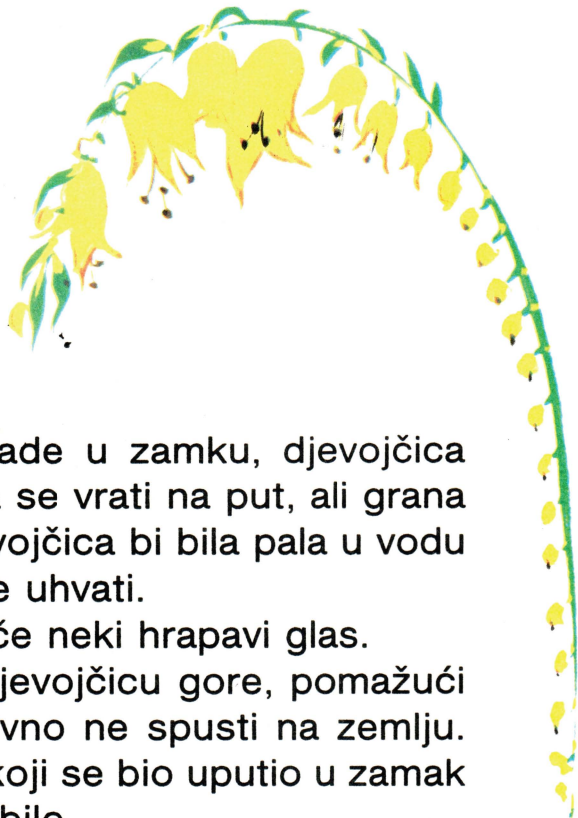

cima, ni na što nije obraćao pažnju. Prođe u galopu, vitlajući bičem i udari djevojčicu tako jako drškom da ona izgubi ravnotežu, pade na leđa prema dubini jarka.

- Sve na svoje mjesto — povika baron podrugljivo.
- Tvoje je u jarku.

Nasmije se grohotom, kao da bijaše rekao nešto zgodno i smiješno, a smijali su se i gosti iz pratnje. Čak i lovački psi koji su pratili lovce jače zalajaše, raspaljeni glasovima i smijehom gospodara.

Na sreću, djevojčica se u posljednji tren uhvati za grane staroga jasena i ostade da visi nad ponorom.

Kada baronova pratnja nestade u zamku, djevojčica pokuša da se popne na granu i da se vrati na put, ali grana bijaše odveć tanka i slomi se i djevojčica bi bila pala u vodu da je u tom trenutku jedna ruka ne uhvati.

— Penji se, djevojčice — reče neki hrapavi glas.

I jaka i gruba ruka povuče djevojčicu gore, pomažući joj da se popne, sve dok je ponovno ne spusti na zemlju.

Bijaše to neki mladi trgovac koji se bio uputio u zamak i koji je izdaleka vidio sve što se zbilo.

— Da, sve na svoje mjesto — podrugljivo će mladić, oponašajući baronov glas. — Ali ni tvoje nije u jarku! Imaš ti još toga što trebaš da radiš na ovom svijetu!

Mladić bi volio da je i polomljenu granu vratio na svoje mjesto ali se uvjerio da to nije moguće, pa zabode polomljeni kraj grane u meku zemlju i reče:

— Rasti, ako možeš! I neka netko od tvoga drveta jednom napravi dobru frulu za pokvarenu gospodu odozgo!

— Mnogo ti hvala! Spasio si mi život — zahvali djevojčica, smiješeći se.

— Učinio sam to sa zadovoljstvom — reče trgovac, i nastavi svoj put do dvorca.

Prijeđe preko pokretna mosta i uđe u dvorac s torbom punom jeftinih sitnica preko ramena, ali ne na glavna vrata, nego na ona predviđena za poslugu.

Kada je stigao unutra, baronove sluškinje i sluge veselo su birali ogrlice i prstenje, pogađajući se oko cijene.

Kroz otvorene prozore dopirali su smijeh i glasovi barona i njegovih gostiju, koji su, uz jelo i piće, sjedjeli u glavnom salonu. Lavež pasa miješao se s glasovima njihovih vlasnika u čudnu galamu.

Pozvaše trgovca da se popne sa svojom robom. Pošto se bijahu prejeli i napili, gostima bijaše mutno u glavi, pa počеше da se grohotom smiju i rugaju prodavaču i njegovoj robi.

— Daj, pokaži nam nakit koji nosiš — podrugljivo traži baron.

Kada se trgovac približi, baron jednim pokretom ruke rasu po podu prstenje i ogrlice, smijući se.

— Kako se usuđuješ ovamo donositi takve drangulije? To ne odgovara našem staležu.

Jedan od gostiju napuni cipelu vinom i dade trgovcu da pije, tjerajući ga da guta na silu, dok su se orile rugalice i smijeh ostalih.

Jedan sluga donese karte i gosti počеше da igraju, ulažući svoje kuće, zemlju i stoku, a zalog je svaki čas mijenjao vlasnika, zavisno od hirovite sudbe i promjenljive sreće karata.

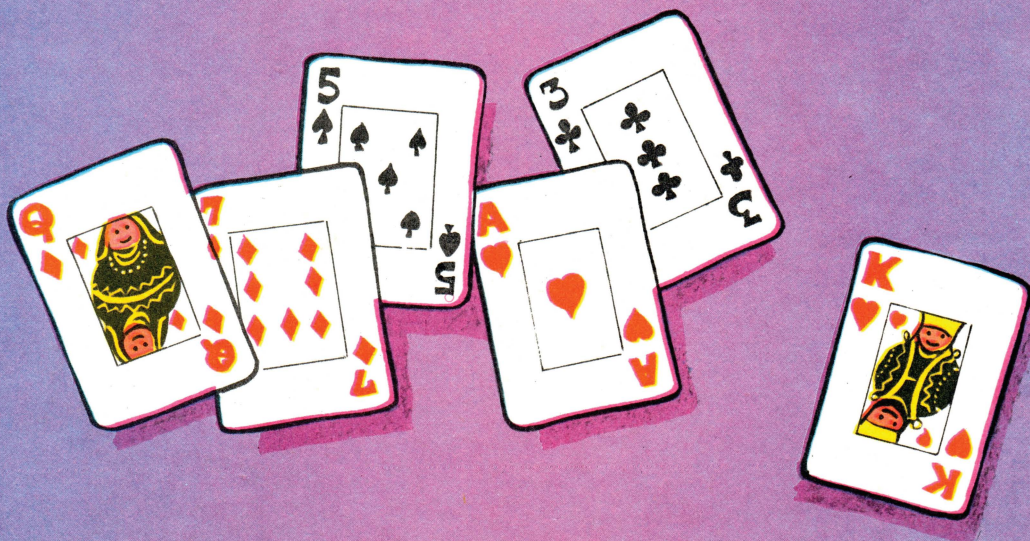
— Sve na svoje mjesto — reče trgovac u sebi. — Moje mjesto nije među ovim ljudima, nego u slobodi širokih putova.

Kada trgovac izađe, guščarica ga pozdravi prijateljski i ljupko se nasmiješi.

Prošli su dani i tjedni. Jasenova grana, koju trgovac bijaše zabo pored jarka, pustila je korijenje i već bijaše pustila male zelene pupoljke. Guščarica ju je gledala i radovala se što je grana živa; bijaše prisvojila to drvce, gotovo kao nešto svoje.

— Zasađeno je istoga dana kada mi je spasen život — mislila je. — To je drvo moje sudbine.

Drvo je raslo svakoga proljeća, dok je baronov dvorac propadao dan za danom. Rasipništvo u lovovima i proslavama i hirovita kartanja rastočiše svo bogatstvo.

Šest godina kasnije, oholi baron morao je prodati imanje i jednoga je jutro posljednji put prošao kroz vrata zamka, noseći tek zavežljaj preko ramena.

Novi gospodar dvorca sada bijaše bogati trgovac, koji svoje bogatstvo bijaše stekao poštenim radom. Bijaše to onaj isti skromni čovjek koji je jednom morao da podnese baronovo ruganje. Kartanje i rasipničke proslave bili su zabranjeni u zamku.

— Kartanje je dangubljenje — govorio je trgovac. — Tko dobiva ostaje nezasitan, a tko gubi biva zavidljiv.

Što se, u međuvremenu, zbilo s mladom guščaricom?

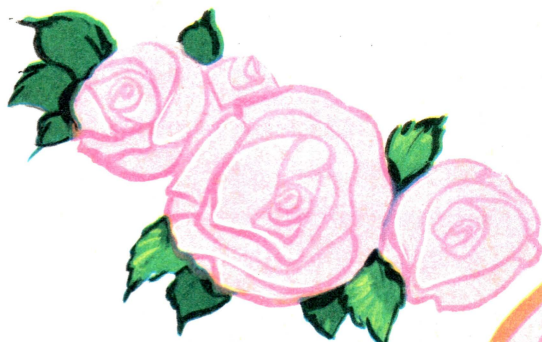
Izrasla je u divnu djevojku, milu i dobra srca, koja je vjerno čuvala sliku mladića koji joj je jednom spasio život. I tako, kada je novi gospodar zamka odlučio da se oženi, odabrao je nju za suprugu.

Skupocjena odjeća što je resila nekadašnju guščaricu, naglašavala je njenu ljepotu i davala joj otmjen izgled kao da bijaše plemenita roda.

— Izgleda poput prave plemkinje — govorili su oni koji su je vidjeli.

Nakon svadbe, dvorac je obnovljen. Jarak je očišćen, a naokolo je zasađeno voće. Sve je odisalo mirom i spokojem.

Trgovac je bio vješt novčarskim poslovima pa su oni donosili sve veći prihod. Ni mlada gospodarica nije zaostajala: vodila je računa o kućnim poslovima, sve bijaše čisto i uredno.

— Sve na svoje mjesto — negda baronova krilatica, postade motom obitelji.

Promijenili su se i običaji. Rad se cijenio, pa se tako za dugih zimskih popodneva moglo vidjeti gospodaricu zamka kako u glavnom salonu, zajedno sa svojim sluškinjama tka ili radi štogod drugo.

Napolju, baš na ulazu, jasen je i dalje slobodno rastao i nitko ga nije lomio, niti mu potkresivao grane, pa je sada bio lijepo i veliko drvo.

— To je naše obiteljsko stablo — voljela je u šali kazati gospodarica, sjećajući se svega što se zbilo.

Imali su i djecu, koju su lijepo odgajali nastojeći ih naučiti svemu što je lijepo i dobro; drvo su djeca poštovala kao da se radilo o kakvoj dragocjenosti.

Prošlo je otada mnogo godina i evo nas u sadašnje vrijeme.

Od staroga zamka što se uzdizaše pored šume, ostadoše samo ruševine. Jezero se pretvorilo u močvaru, a jarak u baru ustajale vode. Između nekoliko preostalih zidova širi se jasen male gušćarice ljepši no igda i jedino što nadživje sjaj dvorca.

Preživio je i vjetrove i oluje i, premda su gdjegdje izbrazdana debla, na svakoj grani ima nove listove, a u pukotinama što ih vjetar bijaše zasuo zemljom, raste sjeme drugih

biljaka. Njegova puna krošnja ogleda se u tamnim vodama šanca (ranije jarak) zajedno s granama kupina i paprati, kao da je nestvarna. Uzak poljski put završava upravo pred jasonom.

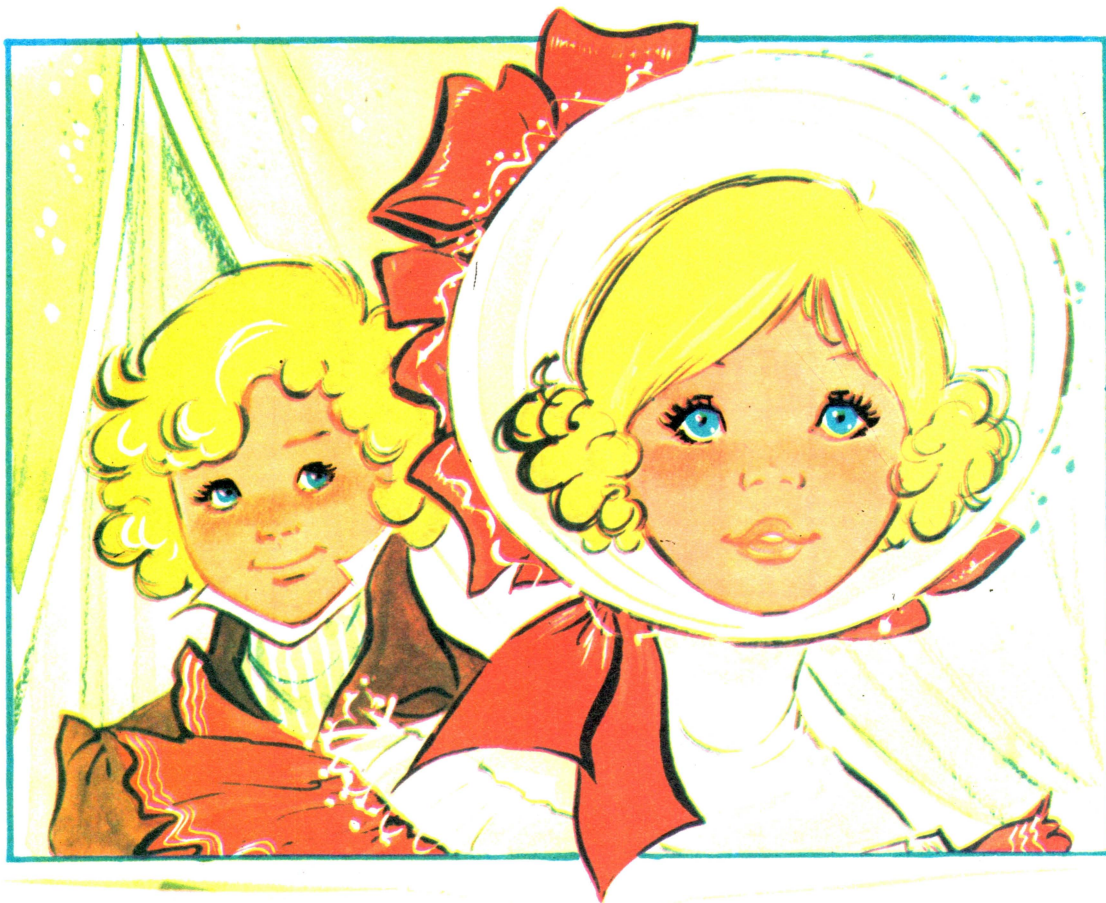
Na vrhu susjedna brežuljka uzdiže se divna kuća, nova, sakrivena šumom, odakle puca krajolik. Prozori kuće čine se vazda otvorenima, travnjak je toliko lijep da nalikuje tepihu koji se čisti svakodnevno, a prekrasno cvijeće resi stepenište što vodi do ulaza.

Unutrašnjost kuće raskošna je: stolci i ležaji presvučeni baršunom, mramorni stolovi, police pune knjiga kožnih ovitaka. Vrijedne slike vise na zidovima soba, a boja namještaja i zavjesa usklađena je. Tu, nesumnjivo, žive otmjeni ljudi: to je boravište sadašnjega barona i njegove obitelji.

— Sve na svoje mjesto — i dalje je moto obitelji, pa su tako odlučili stare slike, već crvotočne i izmučena izgleda, prebaciti iz salona u prostoriju namijenjenu posluži. Dvije od njih predstavljaju osnivače sadašnje obitelji: to su portreti trgovca i gušćarice.

— Oni, zapravo, nisu pripadali našoj klasi — kazuje vlasnik kuće. — Oni su bili prosti ljudi, vrlo različiti od nas.

I sadašnja obitelj imala je dvoje djece — dječaka i ljupku djevojčicu od petnaestak godina, plemenita srca.

Jednog popodneva djevojka je šetala u društvu svoga učitelja i parohova nećaka, pametna i razumna mladića; bio je dobar znalac povijesti i nadasve je volio prirodu.

Djevojka je usput brala šumsko cvijeće, a buket joj je lijepo pristajao; odisala je nježnim izgledom i otmjenošću. Pažljivo je slušala riječi svoga učitelja.

Prolazeći svo troje uskom stazom, stigoše pod stogodišnji jasen i zaustaviše se ondje; dječak zatraži frulu kakvu su mu i ranije pravili od jasenovog drveta.

Učitelj otkide jednu granu.

— Oh! Što ste to učinili — ražalosti se djevojka. — Vi, zacijelo, ne znate da je to naše obiteljsko stablo! Čitava mo-

ja obitelj smije se kada kažem da vjerujem u povijest toga drveta, ali ostajem pri svome: tako je drag taj stari jasen!

Potom ispričavi priču o starome dvorcu, o trgovcu i gušćarici, o tome kako se bijahu upoznali upravo tu gdje je rastao jasen.

— Naši pradjed i prabaka nisu se htjeli priključiti plemstvu — objasni djevojka. — Pridržavali su se moje omiljene izreke — sve na svoje mjesto — i pripadali narodu držeći da je nepravедno zloupotrebljavati svoj položaj u društvu.

Djevojka zastade za trenutak i uzdahnu, obuzeta uspomenama.

— Moj djed, a njihov sin, bio je pravi baron — nastavi djevojka. — Od njega smo svi naslijedili titulu. Kažu da je bio mudar i pametan, ali ne znam zašto su meni bliži i draži pradjed i prabaka, trgovac i guščarica.

— Bez sumnje, mora da su divne osobe oni — primijeti učitelj — koji umiju združiti jednostavnost i mudrost. Na nesreću, u našem ih svijetu nema puno. Ne umiju svi sačuvati plemenitost osjećaja i srca.

Parohov nećak prestade da govori i predade mlađem bratu već gotovu frulu.

Popodne je u kući bilo održano veliko slavlje: dođoše uzvanici iz cijeloga okruga i obližnjega grada. Pristizahu u pratnji svojih gala odjevenih supruga, s manje ili više ukusa, već prema osjećaju mjere u svake od njih.

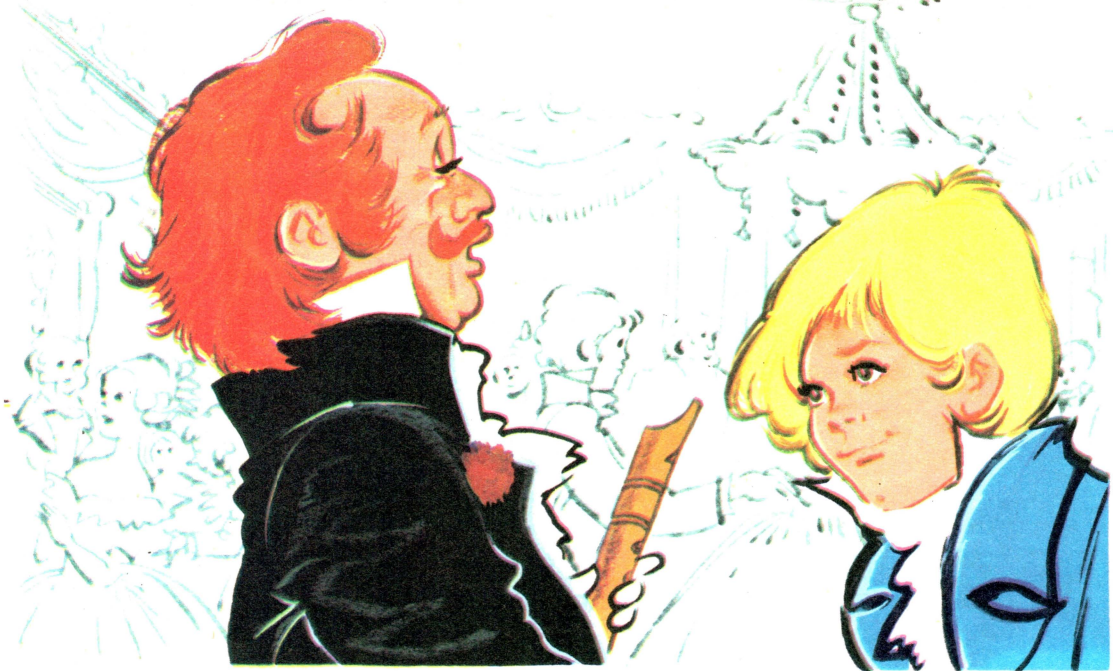
Važan dio proslave bio je rezervisan za koncert, za koji je mlađi baronov sin tražio da mu se napravi frula. Međutim,

kada je počeo svirati, mladić nije uspio proizvesti zvuk na fruli i ona nije poslužila ni za što.

Slavlje se nastavilo; bilo je vrlo živo, pjevalo se svako-
jake vesele i zabavne pjesme koje, doduše, ne odisahu do-
mišljatošću i kvalitetom, ali bijahu po ukusu gostima.

Neki ohol i uštogljen gospodin približi se mladome učitelju koji bijaše svo vrijeme prostajao u kutu, promatrajući zabavu s nezadovoljstvom.

— Kažu da ste napravili frulu — gospodin će drsko. — Kažu, nadalje, da ste vješti fruli i da dobro svirate. Ne biste li nas malo razonodili tim skromnim glazbalom?

I učas gospodin tutne mladiću frulu od jasenove grane, glasno najavljujući:

— Gospodo, učitelj će izvesti solo-točku na fruli.

Učitelj je razumio da je namjera onoga gospodina bila da mu se naruga, jer nije pripadao njegovoj klasi, pa je vjerovao da učitelj, kao pripadnik one niže, i ne može biti nadaren. Stoga učitelj, vrlo vješt svirci, zbog svojega skromnog podrijetla odbi svirati.

Ali gosti su toliko navaljivali, da mladić najposlije pristade. Uze jasenovu frulu i prinese je usnama. A onda se do-

godi nešto izuzetno; jasenova frula zapravo čarobna, zasvira tako prodorno da se čulo i nekoliko milja uokrug.

Frula je ponavljala oluji što bjesni:

— Svatko na svoje mjesto! Svatko na svoje mjesto!

I gle! Baron, vlasnik kuće, izletje kroz prozor kao vjetrom nošen i odmah se nađe u pastirskoj kolibi; i pastir poleti, ali ne na mjesto koje baron bijaše ostavio, nego u boravište posluge: nađe se među preponosnim lakejima, koji su ga zapanjeno gledali.

— Svatko na svoje mjesto — prijetilo je i grmjelo.

U glavnoj dvorani mlada baronica poletje prema počasnu mjestu i nađe se na čelu stola pripremljena za banket; mladi učitelj, sin parohov, osvane pored nje i činili su se kao dvoje vjerenika. U sveopćem metežu jedan stari grof bijaše

jedini koga svirka ostavi na njegovu mjestu, jer ne samo da je pripadao staroj obitelji, nego bijaše i dobra srca.

A drski gospodin, koji bijaše fruli pružio priliku da zasvira, nađe se glavom u oboru, zajedno s mnogim gostima.

Ali čarobna frula nije svirala samo u baronovoj kući!
Njezini zvuci su se čuli u cijelom okrugu.

Sinovi bogata bankara koji bijahu putovali kočijom sa
četiri konja, izletješe grubo izbačeni iz svojih sjedišta i ne

nadoše mjesta čak ni na kočijaševu sjedištu: u nekom obližnjem imanju, upadoše naglavačke u kanal za navodnjavanje.

Čarobna frula bijaše za mnoge opasna. Dobro je što se ubrzo polomila.

Učitelj požuri da je stavi u džep.

— Ovo je tvoje mjesto — reče.

Sutradan nitko u mjestu nije govorio o čudnim događajima. Ali su svi govorili:

— Frula u džep!

A to je isto kao da kažemo: ostavimo stvari onakvima kakve jesu.

Od ove priče, samo dva portreta iz salona vratit će se na svoja ranija mjesta: jedan je predstavljao čovjeka s peri-

kom u crvenom ogrtaču, a drugi gospu napudranih kovrdža, s ružom u ruci. To bijahu portreti trgovca i gušćarice, koji su visjeli na zidu glavnog salona.

DRAGI KAMEN

Bio jednom jedan bunar, vrlo dubok; konop kojim ve-
zaše uza nj kantu, bijaše dugačak, dugačak, kako bi dose-
zao dno. Na toj dubini u vodi se sunčevi zraci nikada nisu
ogledali, ali do visine gdje je dopirala svjetlost, trava i biljčice
rasle su među kamenjem.

I upravo među tim kamenjem stanovala je obitelj žaba-
krastača iseljenika, koja ovamo bijaše stigla prije mnogo go-
dina. Prva koja je došla bila je baka žaba-krastača, koja još
uvijek bijaše živa. Tu se nastanila, izrodila djecu i nije ni raz-
mišljala da odatle odseli. Žabe koje su oduvijek živjele u bu-
naru imale su običaj da plivaju u vodi i nije im smetalo prisu-
stvo članova obitelji žabe-krastače; uostalom, bijahu bliski
rođaci sličnih navada iako su žabe krastače više voljele sta-
novati među vlažnim kamenjem nego zagnjuriti se u vodu.

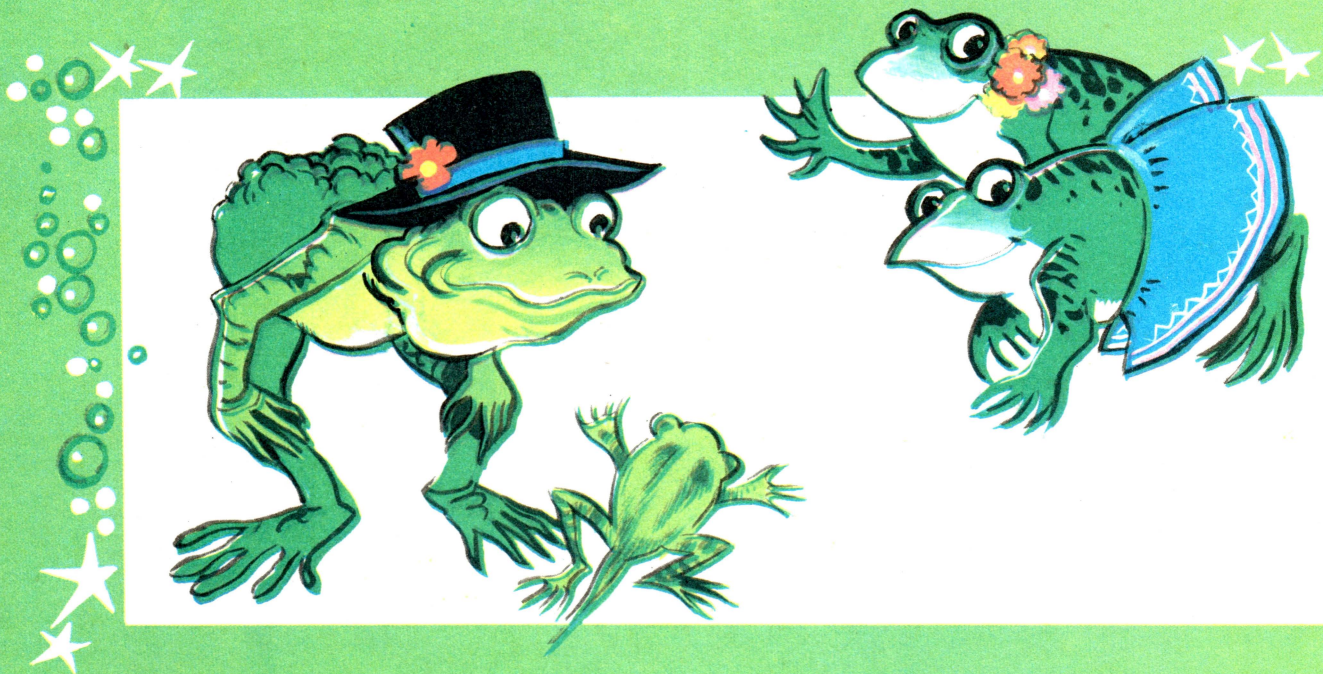

Jednom je stara gospođa žaba ušla u kantu dok je ova silazila u bunar pa se tako i pope, ali je zaslijepi jaka svjetlost i ona ponovo skoči u vodu. Tri dana ležala je zbog jaka bola u leđima — posljedica nagla skoka — i nije imala mnogo volje da pripovijeda o svom iskustvu. Ali od tada je znala da dubok bunar nije sve što postoji na ovome svijetu.

Pošto stara gospođa žaba ne bješe spremna odgovarati na pitanja, ostale žabe ostaviše je i poskakaše u vodu.

— Ružna je, zdepasta i debela — govore su mlađe žabe. I njezina djeca ružna su poput nje. Ne zaslužuju pažnju.

— Možda je točno da smo ružne — odgovori mamažaba krastača. — Ali treba da znate da netko od nas ima dragi kamen u glavi. Možda sam to baš — ja.

Zelene skočižabe slušale su najprije iznenađeno, a potom se bezbrižno baciše u vodu i zaroniše do dna, dok su mlade žabe krastače istezale svoje zadnje noge i mislile da je svaka od njih upravo ta sretnica.

Plivahu vrlo mirno i ne micahu glavom, dok se najzad ne usudiše upitati što je to zapravo dragi kamen.

— To je nešto što se nosi radi vlastita zadovoljstva i na čemu ti ostali zavide — reče gospođa žaba krastača.

— Nešto tako divno što je teško riječima izreći. Ali ne zapitkujte više. Ništa vam neću odgovoriti.

Jedan mali krastavi žabac, još ružniji od ostale braće, reče u sebi:

Sigurno u mojoj glavi nema nešto tako vrijedno. Osim toga, ako to izaziva zavist ostalih, ne bih ni htio imati. Ne. Moj glavni cilj i ono što bi me zaista usrećilo, bilo bi da se

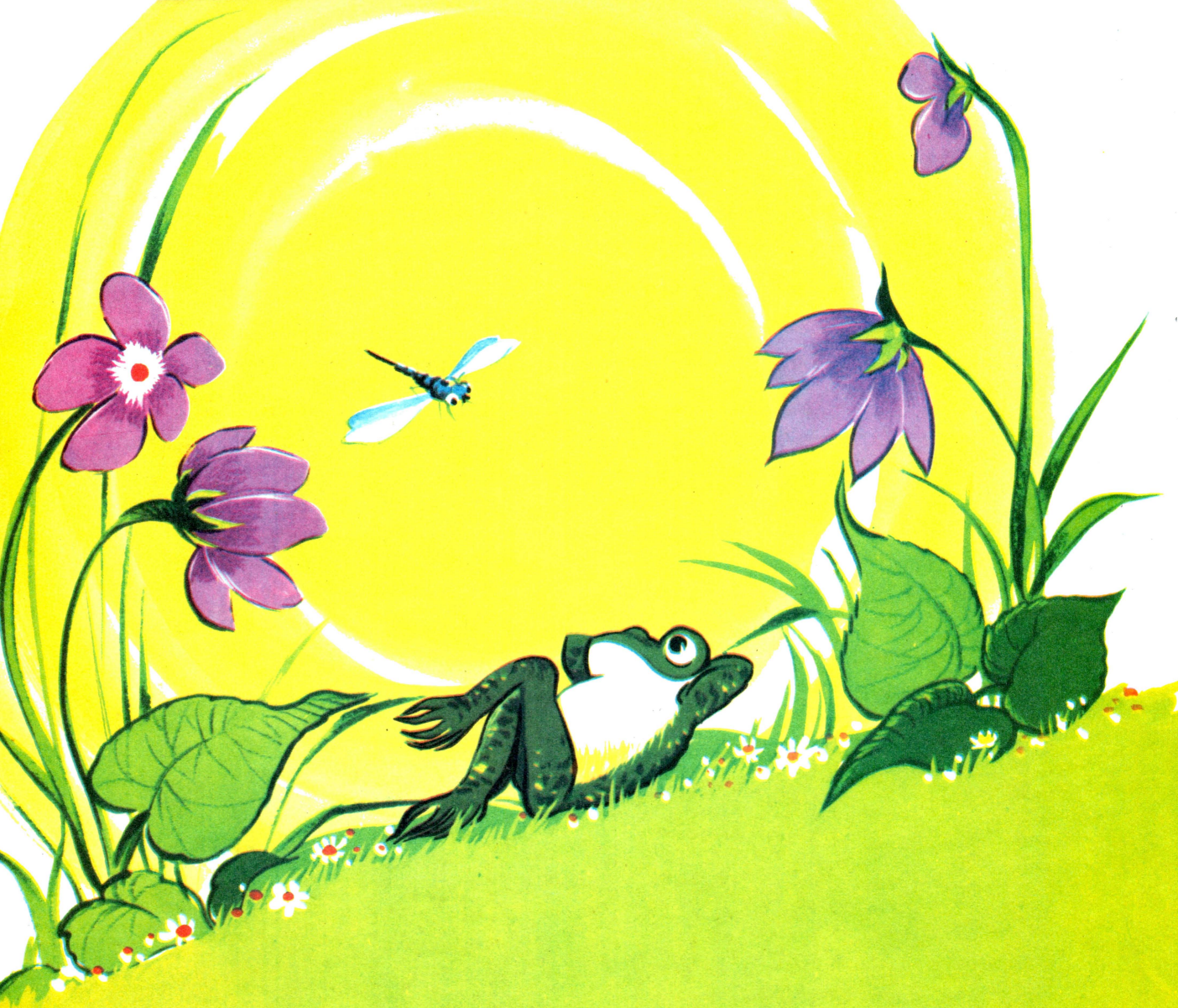
uspnem do otvora bunara i da uzmognem vidjeti vanjski svijet.

— Bolje ostani ovdje — reče mama žaba-krastača kad saznade žapčevu želju. — Mjesto već poznaješ, drž' se što dalje od kante. Mogla bi te zarobiti, a ako te kojom nesrećom zagrabi, mogao bi iz nje ispasti i stradati. Nemaju svi sreće kao što sam je ja onomad imala.

Ali maleni se žabac ne pokoleba te se činilo kao da je njegova želja da stigne do otvora bunara, svakim danom sve veća. Sutradan, kada je kanta puna vode prošla točno pored kamena gdje je stajao žabac, on uskoči u nju, jednim skokom.

Pošto je stigao gore, čovjek ga otkrije dok je pretakao vodu iz kante i udari ga klompom.

— Odlazi rugobo — uzvikne.

Iako udarac malo ošamuti žapca, a i jedna noga ga je jako boljela, ipak uspije pobjeći i sakriti se među koprivama. Štitila su ga barem za nj — njihove visoke stabljike biljaka i za nj je bilo isto što i kriti se u ogromnoj šumi.

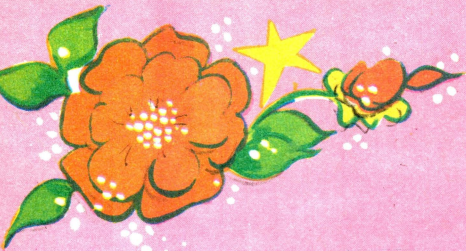
— Kakva divota — reče iznenađeno. — Ovdje je mnogo bolje no u dubini bunara. Tu se može dugo ostati. Cijeloga života!

I tako provede sat-dva dok, najзад, ponovno ne pomisli:

— Što li ima izvan ovoga mjesta? Kad sam već otišao tako daleko, nema razloga da oklijevam poći dalje.

Ubrzo se nađe izvan hlada koprive, na suncu, nezaštićen od jare, a oblak prašine isprlja mu noge. Tako odskakuta do jarka kraj puta. Tamo, među travom, raslo je razno cvijeće, različitih mirisa i boja. Bilo je potočnica, ljiljana i bazge. Vrlo blizu, bijeli zvončići uvijahu se oko zelene živice. Kakva divota boja! Leptir prođe u letu, a žapcu se učini da to leti cvijet odvojen od stabljike.

— Kada bih barem mogao letjeti poput njega! Što bih sve mogao vidjeti! — pomisli žabac.

U jarku nije ni hrane nedostajalo i žabac ondje ostade osam dana; devetoga dana reče samom sebi;

— Što bih ljepše od ovog mogao naći? Pa, ipak, osjećam nemir i želju da idem dalje.

Tokom noći, vjetar mu je donosio slabe zvuke, koji kao da su najavljivali prisustvo nekih njegovih rođaka. Koga li će naći? Još jednoga krastavog žapca? Ili skočižabice, možda?

— Idem dalje — odluči. — Život je lijep. Upoznati mnoge stvari, vazda nešto novo i drugačije; trebalo bi naći nekoga slična sebi. Priroda sama nije dovoljna, pa bila i ne znam koliko lijepa!

Tako nastavi hodati i stiže do nepregledne bare okružene ševarom, gdje se zaustavi na tren.

— Dobrodošao — zakreketaše žabe. Iako je ovo, možda, previše vlažno za tebe, ako ti je po volji možeš sudjelovati u našem večerašnjem slavlju. Jesi li muško ili žensko? U oba slučaja, bit ćeš dobro primljen!

Proslava je zapravo bio bučan koncert, a sudjelovao je gotovo svaki član žablje obitelji. Zaylada veliko uzbuđenje, a oštri glasovi zvonili su kako na jednoj tako i na drugoj strani obale.

Kad zanoća, krastavi žabac pomisli:

— Treba ići još dalje!

I vidje mjesec, okrugao i pun, i zvijezde kako iskričavo trepere; u zoru ih smijeni sunce na horizontu. To bijaše nov doživljaj za krastava žapca, koji pomisli:

— Mora da sam još u bunaru! Koliko još treba da se penjem! Treba li da se popnem u ovu veliku kantu da bih otišao gore? Hoće li me sunce podići? Koliko svjetla nad mojom glavom! Ne vjerujem da dragi kamen može sjati jače!

I nestrpljivi žabac krene dalje upinjući se dok dospije na neki široki put. Vodio je u obližnje naselje. Bilo je vrtova i voćnjaka. Zaustavi se za trenutak u kupusištu da se malo odmori i razmisli o izuzetnim stvarima koje bijaše vidio.

— Kakvo šarenilo i koliko raznolikih bića! Ne znam ništa o njima, nisam čak ni pomislio da bi igda mogla postojati. Treba gledati oko sebe da bi se uvjerio kako je svijet divan! Ne valja biti stalno šćućuren u kutu.

I uđe u kupusište promatrajući.

— Kakva ljepota! Koliko zelenila!

— Znam ja to dobro — priklopi gusjenica s obližnjega lista. — Moj list najveći je od svih; može se razviti da obuhvaća pola svijeta. Onaj dio svijeta koji mi nije važan.

Nekoliko kokošaka naiđe kljucajući: jedna koja je išla naprijed, otkri gusjenicu i kljucnu je. Gusjenica ostade na zemlji, uvijajući se.

Krastavi žabac uplaši se kokoškine pojave i ode naprijed.

— A! Ova životinjica koja se vrpolti ima i prijatelja koji bi je branio — koka će. — Pa dobro, ne vrijedi se mučiti zbog tako malena zalagaja.

I kokoš se udalji zajedno s ostalima koje su, čini se bile istoga mišljenja.

Mali krastavi žabac bijaše sretan što je njegova ružnoća jednom poslužila nečemu i približi se gusjenici s namjerom da joj iskaže svoje simpatije.

— Ti si vrlo ružna životinja — reče gusjenica. — Nemam ti što zahvaliti. Oslobodila sam se kokoškina napada zahvaljujući mojim uvijanjima. Ostavi me, nemam vremena za gubljenje s tobom; treba da otpuzim do moga lista i da se popnem visoko.

— Gusjenica razmišlja kao i ja. I ona se želi popeti — pomisli krastavi žabac. — Samo, mora da danas nije najbolje raspoložena. Možda ju je preplašila kokoš?

Krastavi žabac gledao je uvis najviše što je njegov pogled mogao da dosegne; ugleda dvije rode, čije gnijezdo bi-

jaše na krovu obližnjega majura. Rode oštro zaklepetaše gledajući nadolje.

— Kako visoko žive! — pomisli žabac. — Rado bih se popeo onamo! I one su povlaštena bića!

Dva studenta, koji su boravili na majuru, izadoše da prošetaju zasijanim poljima. Jedan bijaše pjesnik, a drugi —

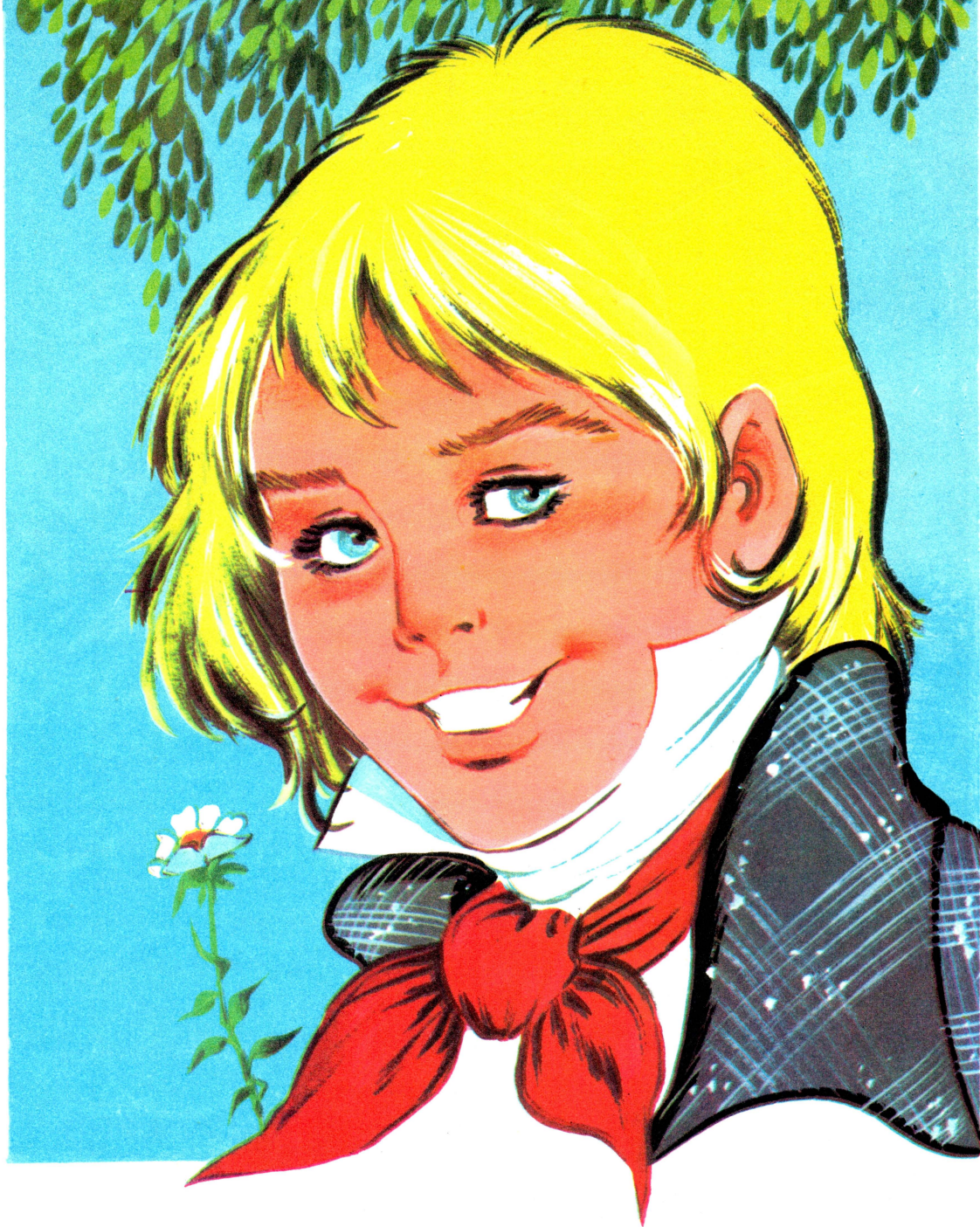
prirodnjak. Pjesnik je opisivao svijet najljepšim riječima, što su izlazile iz dubine njegova srca. Prirodnjak je, međutim, proučavao bića i stvari slušajući samo svoj razum, kao da rješava težak matematički problem.

A u pravu su bila obojica, na svoj način!

Otkriše krastava žapca na njegovu putu.

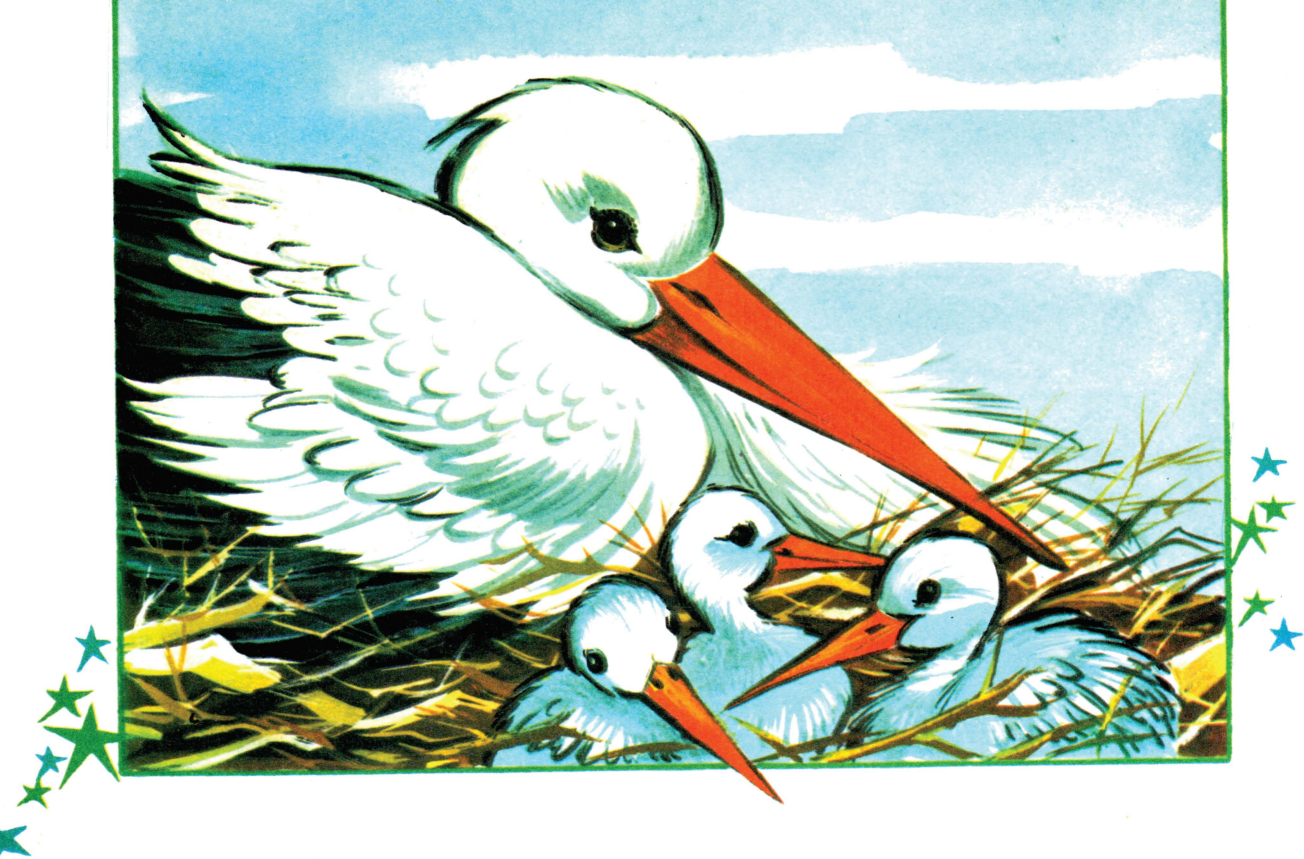
— Ovo je lijep primjerak — reče prirodnjak. — Stavit ću ga u alkohol i proučit ću ga.

— Već imaš jednoga — odgovori pjesnik. — Ostavi
jadnu životinju da živi. Možda u svojoj glavi krije dragi ka-
men!

— Kakva priča! Ne vjeruješ, valjda, da je istinita?

— Ali moraš priznati da bi bilo lijepo! — uzvikne pjesnik, puštajući da ga mašta ponese. — Narodno vjerovanje pripisuje žabi krastači, najružnijem stvoru, mogućnost da u svojoj glavi skriva dragocjeni kamen. A zar se to ne dešava i sa ljudima? Zar pamet nije osobit dragi kamen?

Dva studenta se udaljiše i krastavi žabac ne ču više ništa od njihova razgovora, a čak nije uspio da razumije ni ono što bijaše čuo! Shvaćao je da su govorili o njemu i o dragom kamenu pa pomisli zadovoljno:

— Za mene je bilo bolje što nemam taj dragi kamen u glavi, inače bih loše prošao.

S krova gospodarske zgrade do njega dopre čavrljanje roda. Otac-roda podučavao je svoju djecu i sva su uprla poglede prema dvojici studenata koji šetahu poljem.

— Ljudi su najuobraženija bića koja znam — reče otac. — Ponosni su na svoj jezik i govore li, govore... Ipak ne uspijevaju da se dogovore, niti da se razumiju. A i jezik im

se mijenja od mjesta do mjesta. Mi se jednako izražavamo ovdje i u Egiptu, i lakše se nekako složimo. Nadalje čovjek ne zna letjeti; da bi išao s jednoga mjesta na drugo, potrebna su mu najrazličitija prijevozna sredstva. Na sreću, nama rodama takvo što nije potrebno.

— Kakav divan govor — pomisli krastavi žabac. — I kako je samo na visoku smješteno gnijezdo ovoga stvora! Kad vidje kako roda polijeće, nastavi da razmišlja:

— Kakav letač! Što i ja ne mogu letjeti!

I mama-roda dade svoj prilog: pričala je svojoj djeci o Egiptu, o rijeci Nil, o toploj klimi tih zemalja. Govorila je o lje-kovitu blatu koje tamo postoji, o sočnim biljkama.

U ušima krastava žapca riječi roda zazvučale su kao nešto divno i uzbuđujuće, pa su budile njegovu radoznalost.

— Moram upoznati to mjesto! Kad bi barem roda pristala odnijeti me u Egipat — pomisli. — Ili da to, možda, učini netko od njezine djece. Vratio bih im milo za drago! Moja želja da upoznam tu zemlju toliko je žarka da će mi to valjda i poći za rukom. Radost da uvijek ideš dalje vrednija je nego ikakav dragi kamen u glavi.

Dragi kamen! Krastavi žabac ga je imao, a da to nije znao! Njegova želja da saznaje i da vazda ide naprijed i njegova ljubav prema životu bile su iskrene i jake i to je bio taj njegov dragi kamen!

U tome trenu otac-roda otkri žapca u travi. Brzo se spusti i uhvati ga kljunom čvrsto i nemilosrdno. Oštri kljun zaboden u žapčevo tijelo zadavao je bol iako nije bilo udobno pošto se uzdizao sve više, žabac bijaše siguran da ide u divni daleki Egipat. Stoga su mu oči blistale kao da ima mjesta radovanju.

— Kvak! — dospije još reći.

I to je bilo sve.

Krastavi žabac bijaše mrtav. Njegovo tijelo beživotno je visjelo iz rodnog kljuna. A što se dogodilo s iskrom što je izašla iz njegovih očiju? Gdje stade onaj blještavi sjaj njegova napora i zanosa?

Uhvatiše ga sunčevi zraci; oni odniješe dragi kamen iz glave krastava žapca. Kamo?

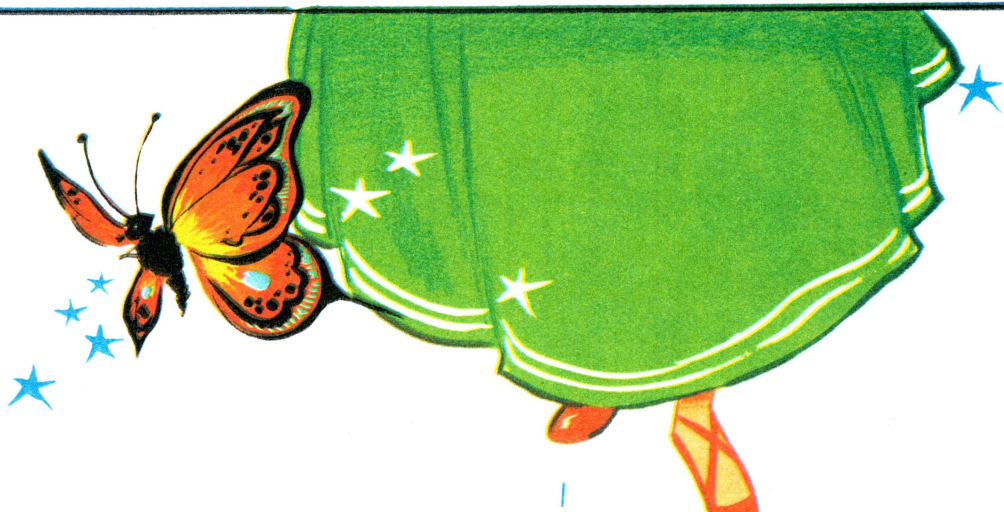

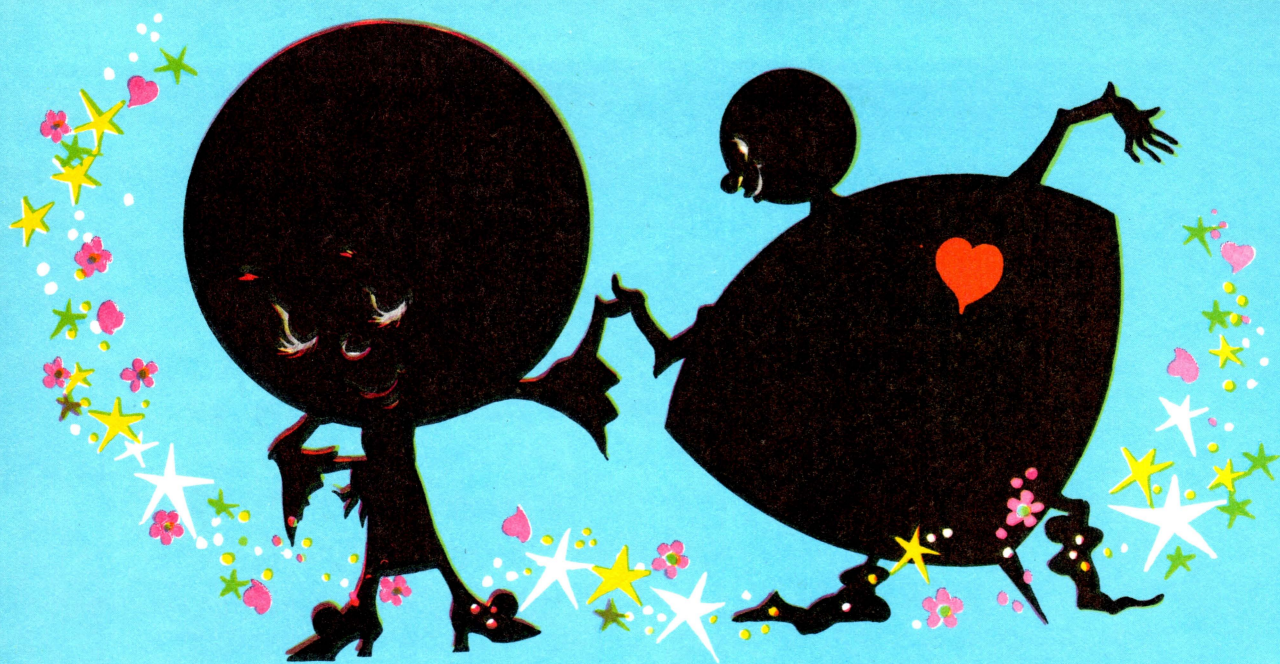

Ne pitajte prirodnjaka! Pjesnik će vam dati bolji odgovor, možda neku lijepu priču poput ove, gdje upoznate gusjenicu i obitelj rode.

I sama priroda u sebi ujedini zbivanja kao iz najmaštovitije priče: prosta gusjenica pretvara se u prekrasna leptira, a obitelj roda prelijeće planine i mora da bi stigla u toplu, daleku Afriku, kraćim putem vraća se u svoju zemlju, na isto mjesto, slijeće na isti krov s kojega je poletjela.

A dragi kamen krastava žapca? Potražite ga na suncu, ako vas njegov sjaj ne zaslijepi dok ga budete tražili. Kako? Pa naše oči, na žalost, ne vide sva čuda, a naša srca ne razumiju osobito tuđe napore i želje, ali jednoga dana bit će drugačije i mi ćemo ih razumjeti! Bit će to neko drugo vrijeme, vrijeme kada priča više neće biti. One će izumrijeti kao spomen na doba kad je stvarnost bila jedno, a bajke drugo.

LJUBAV ZVRKA I LOPTE

Živjeli tako zvrk i lopta stavljeni zajedno u istoj kutiji, u ormaru za igračke.

— Pošto već živimo zajedno, zar ne bi bilo dobro da se vjenčamo — predloži zvrk.

Ali lopta je uobražavala da je nešto posebno pošto je bila od tanke kože, nije htjela ni da odgovori na zvrkov prijedlog. Ne bi valjalo da tako fina gospođica prihvati razgovor s prvim koji joj uputi neku riječ. Stoga se malo odmakne i okrene na drugu stranu.

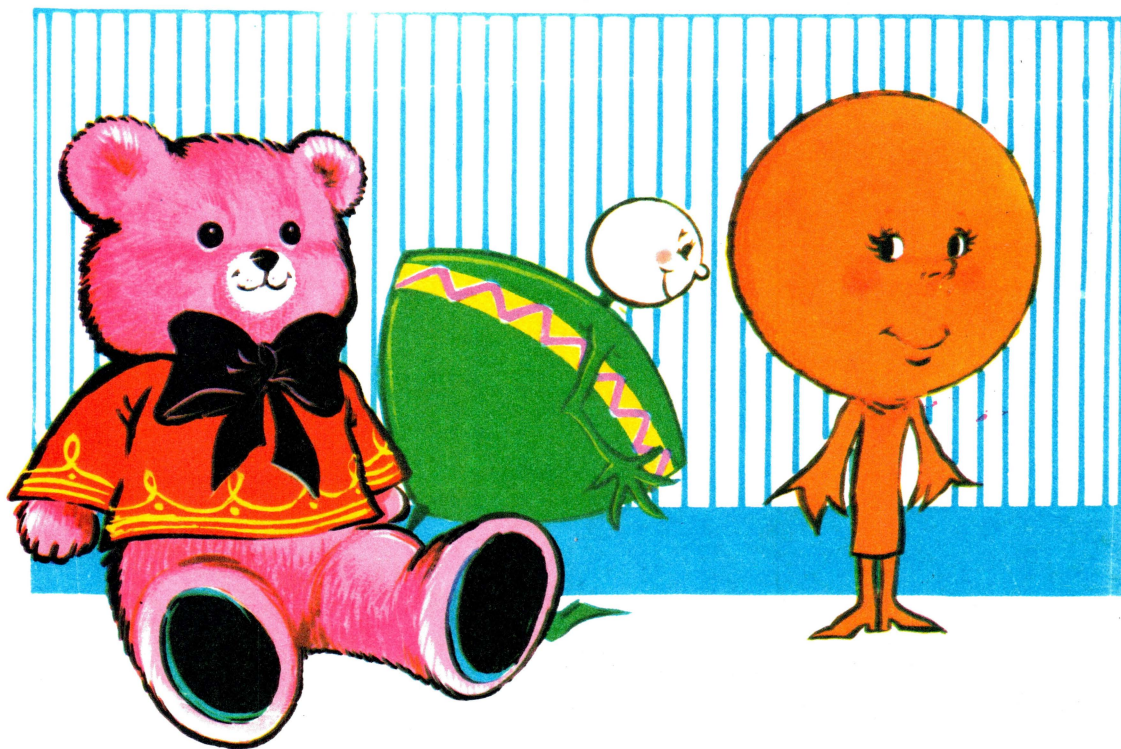
Sutradan dječak čije bijahu igračke odluči obojiti svoj zvrk upadljivim bojama. Odabra zeleno i žuto, a potom mu stavio i novi vrh od sjajna bakra. Zvrk se silno razveseli.

— Pogledaj me sad — dobaci lopti. — Kakvim ti se činim? Hoćeš li se udati za mene? Mislim da smo rođeni jedno za drugo. Slična smo oblika i gotovo istih sklonosti. Ti skačeš, ja plešem... Mogli bismo biti vrlo sretni!

— Stvarno misliš da bi bilo tako dobro — lopta će. — Zar ne znaš da ja pripadam jednoj otmjenoj obitelji? Moji roditelji bijahu cipele od najbolje kozje kože, a moje tijelo je od najboljega španjolskog pluta.

— Znam sve to — odgovori zvrk. — Ali i ja sam napravljen od dobra mahagonijeva drveta! Oblikovao me je sam gradonačelnik — rado se razonodi izradom zvrkova u slobodno vrijeme.

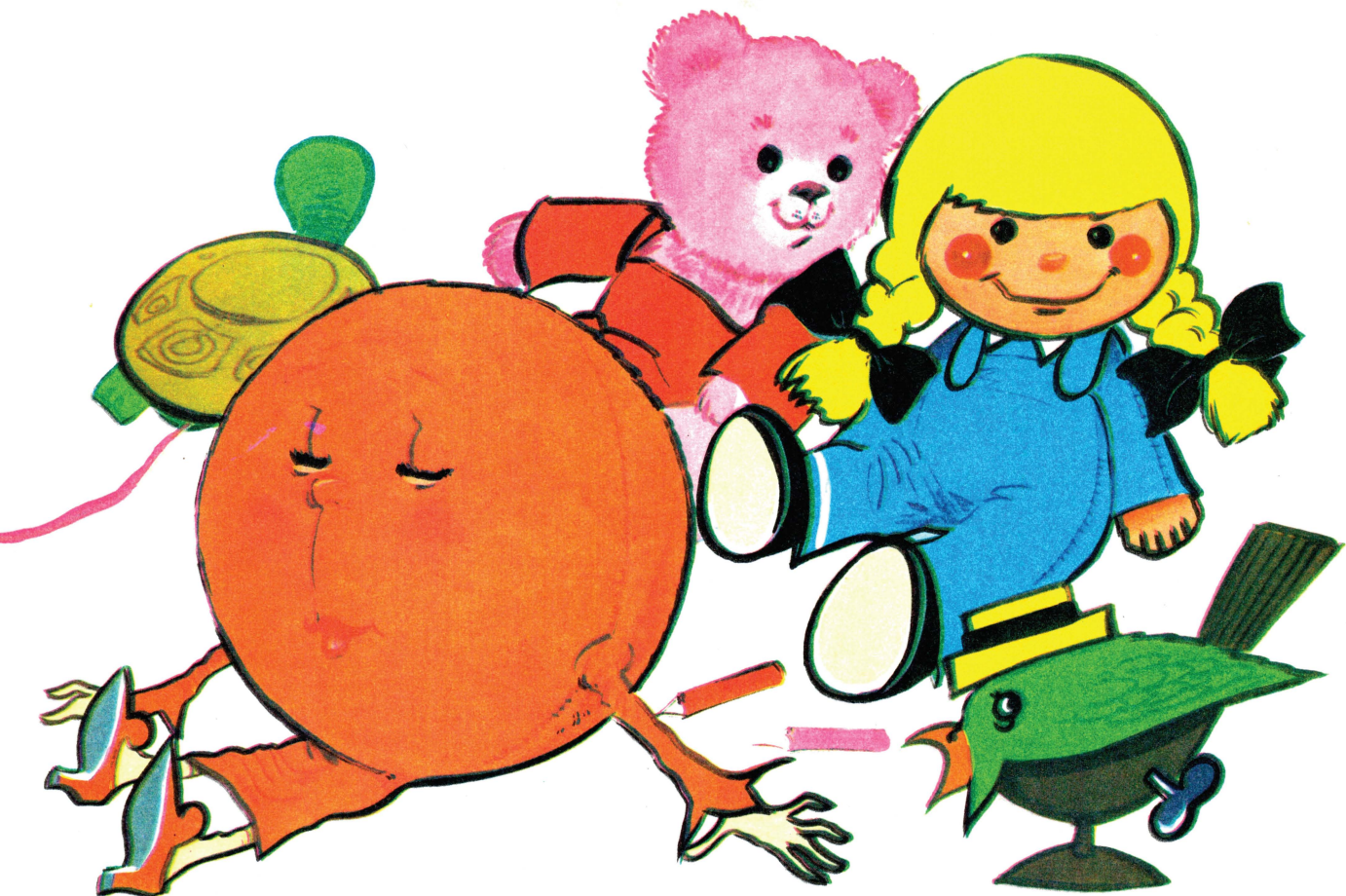
— Ne varaš me? Zaista si iz dobre obitelji? — nepovjerljivo će lopta.

— Uvjeravam te da je to što ti govorim čista istina —
još jednom potvrdi zvrk. — Ne zaigrao više ako lažem!

Zvrkovi razlozi bijahu valjani i uvjerali bi svakoga samo
ako nije bio uobražen i ohol poput lopte od kozje kože! Ona
onda primijeti:

— Vješ si riječi, pa ipak ne mogu udovoljiti tvojoj želji. Ja sam, zapravo, već vjerena.

— Vjerena? — iznenađeno će zvrk. — Nisam te vidio u društvu nijedne druge igrčke. I reci, tko može imati dovoljno vrlina da te zasluži?

— Sve po redu — odgovori lopta. — Radi se o lasti koja uvijek promoli glavu iz gnijezda kada se ja vinem u zrak. Živi pod obližnjom nadstrešnicom. — Voliš li me? — pitala me nekoliko puta. A ja sam potvrđivala svojim pokretima. Ali, obećavam, sačuvat ću lijepu uspomenu na tebe. Neću te nikada zaboraviti, zaista.

— Pa, dobro, — odgovori zvrk.

Od tada, zvrk i lopta više nisu razgovarali.

Sutradan dječak izvuče loptu da se igra. Baci je snažno u zrak i laka lopta poletje ka nebu. Zvrk ju je gledao pa nekako sjetno pomisli:

— Zaista je laka i sićušna poput ptičice — pomisli.

Domalo je izgubi iz vida; ali ona se opet pojavi kada pade na zemlju nježno poskakujući kao da nije htjela ostati na zemlji, stoga ponovno poletje ka nebu i tako više puta.

— To je prirodno — pomisli zvrk. — Želi biti blizu svoga vjerenika.

Ali opet lopta od kozje kože nestade.

Dječak pretraži sve kutke ali, kako mu nije pošlo za rukom da je nađe, odustade.

— Znam ja dobro gdje je ona — tužno uzdahnu zvrk. — Zacijelo se udala za lastu i ostala živjeti u gnijezdu na strehi.

Što je više mislio o tome, zvrk je postajao sve tužniji. Od kada je lopta otišla, on je bio još zaljubljeniji i volio ju je sve više.

I dalje se on okretao i zujao, ali nije prestajao misliti na loptu; više se nije sjećao kako se ružno odnosila prema njemu — ostadoše samo lijepe uspomene.

Tako su prolazile godine, zvrku se sve činilo kao neki daleki san i sjećao se lopte, svoje prve ljubavi.

S vremenom, on je izgubio svoje vesele boje, ali je i dalje bio okretan kao u mladosti. Jednog dana ču kako netko reče:

— Ako ga obojimo, bit će opet vrlo lijep.

Onda ga staviše na stol i neka četka poče kliziti po njegovu tijelu od mahagonija. Ovaj put dobije lijepu pozlaćenu boju i bijaše ponosan na svoje novo odijelo. Nikada nije bio tako lijep!

I poče da se okreće i zuji s novim veseljem. Oko njega su se čuli glasovi novog vlasnika i djece.

— Kako se okreće! To je posve neobičan zvrk — govorila su djeca. I zvrk se brzo okretao, poskakivao i malo se odizao od zemlje, kao da će svaki tren poletjeti. Iznenada, odveć poskoči i nestade...

Gdje li je?

Djeca su ga posvuda tražila: pregledaše prostor iza namještaja u blagovaonici, pomaknuše stolce i pogledaše ispod stola; zavukoše se ispod ormara i pregledaše sve sobe u kući. Ali zvrka ne bijaše nigdje.

— Gdje li se zaustavio — pitala su se djeca zabrinuto.

Čak su tražila i u podrumu, među starim namještajem, alatom i stvarima koje se ne koriste. Ali ne. Nije ga bilo ni tamo. Kao da ga je zemlja progutala. Je li moguće da se poku-

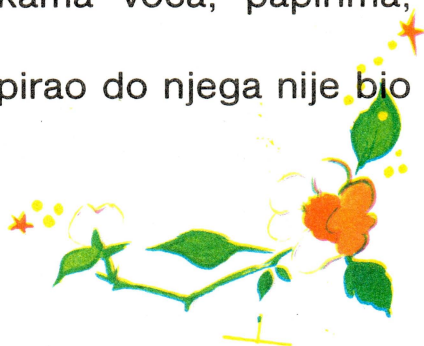

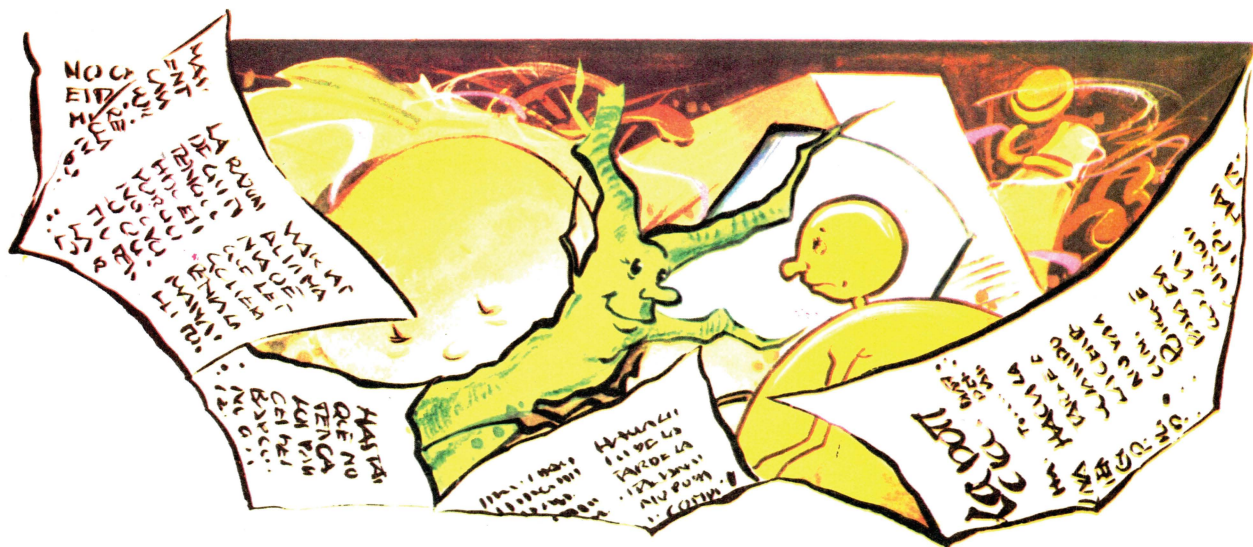
šao vinuti do lastavičijeg gnijezda, gdje je mislio da živi lop-ta?

Ne. Nije se dogodilo ništa tako izuzetno, niti romantično! Ma koliko se trudio, zvrk nikada ne može stići do lastavičijeg gnijezda, čak niti da je posve siguran da ondje živi lop-ta, u koju je negda bio zaljubljen.

Pozlaćeni zvrk bijaše se zaustavio u košari punoj smeća i otpadaka, okružen čudnim stvarima koje nikada do tada nije vidio: stabljikama kupusa, ljuskama voća, papirima, praznim bocama.

Bilo je toplo, a i miris koji je dopirao do njega nije bio najpriятniji.

— Ej! Koje je ovo mjesto? — upita zvrk debelu stabljiku kupusa koja bijaše pokraj njega.

— To je košara za otpatke — odgovori stabljika kupusa. — Ovdje završavamo mi koji više nikome nismo od koristi. Služavka nas pokupi lopaticom i stavi nas ovamo.

— Pa, lijepo mjesto — pomisli zvrk. Ovako stiješnjen i s ovoliko vlage, brzo ću izgubiti moju lijepu pozlatu. A malo će mi i trebati na mjestu poput ovoga: kratko su trajali moj ugled i moja slava!

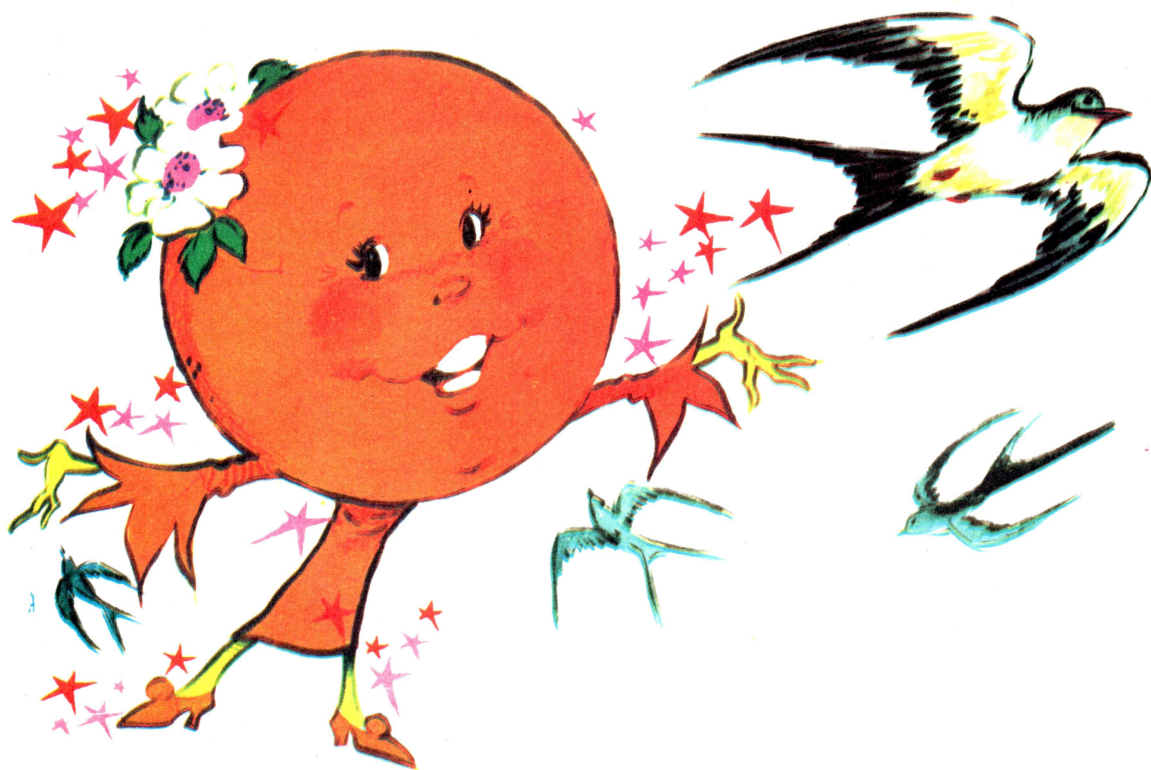
Potom zirne oko sebe, ispitujući svaku stvar. Nešto dalje od njega, polusakriveno debelom stabljikom kupusa, bijaše nešto okruglo, nalik jabuci. Ali to ne bijaše jabuka, nego ona ista lopta od kozje kože, koja je jednom bila u istoj kutiji za igračke kao i on i koju je ljubio. A sada je čak nije ni prepoznao!

Lopta se na svome putu kroza zrak ne bijaše zaustavila u lastavičijem gnijezdu, nego u oluku krova, gdje je dugo ostala na otvorenom. Bijaše natopljena kišnicom i sva umrljana od blata.

Ona se obradova kad otkri zvrka, tako pozlaćena i sjajna, činio joj se toliko otmjenim!

— Napokon netko s kim se daje razgovarati — uzviknu, obraćajući se zvrku. Treba da znaš da sam nekada bila lijepa lopta. Iako me vidiš ovakvu, moje tijelo je od pluta iz Španjolske, a presvučena sam kozjom kožom. Imala sam mnogo udvarača, čak i jednoga zvrka, takva kakav si ti. A bila sam vjerena s jednom lastom. Ali uoči moga vjenčanja, po nekoj nesreći, jedno loptanje završi kobno po mene: bace me previsoko i dospijem u oluk krova. Ostanem zaboravljena, a vjetar i kiša dovedu me u stanje kako me sada vidiš. Ali bila sam vrlo lijepa...

Zvrk ne odgovori. U njegovim mislima bijaše slika lop-te, njegove ljubavi, onako lijepe i okretne kao što je bila. Je li moguće da je ova prljava i ružna lopta ikada mogla probuditi njegovu žudnju i ustreptalost? Koliko se samo bijaše promijenila!

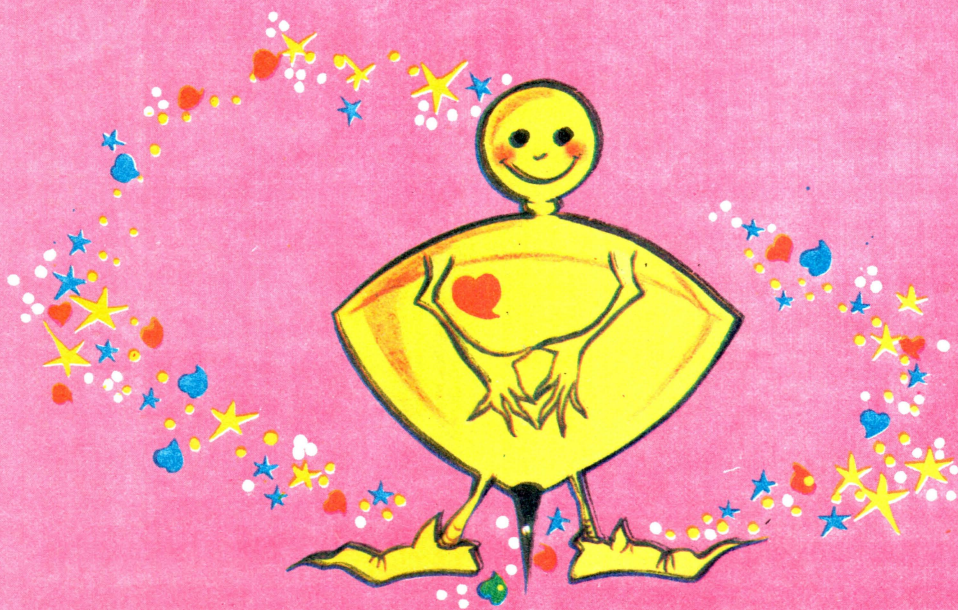
U tom trenutku stiže sluškinja i poče da prazni košaru za otpatke. Vidje zvrk zatrpan starudijom i pomisli:

— Gle! Ovdje je lijep pozlaćeni zvrk! Još uvijek je nov da bih ga bacila... Možda je to onaj što su ga djeca tražila! U svakom slučaju uzet ću ga.

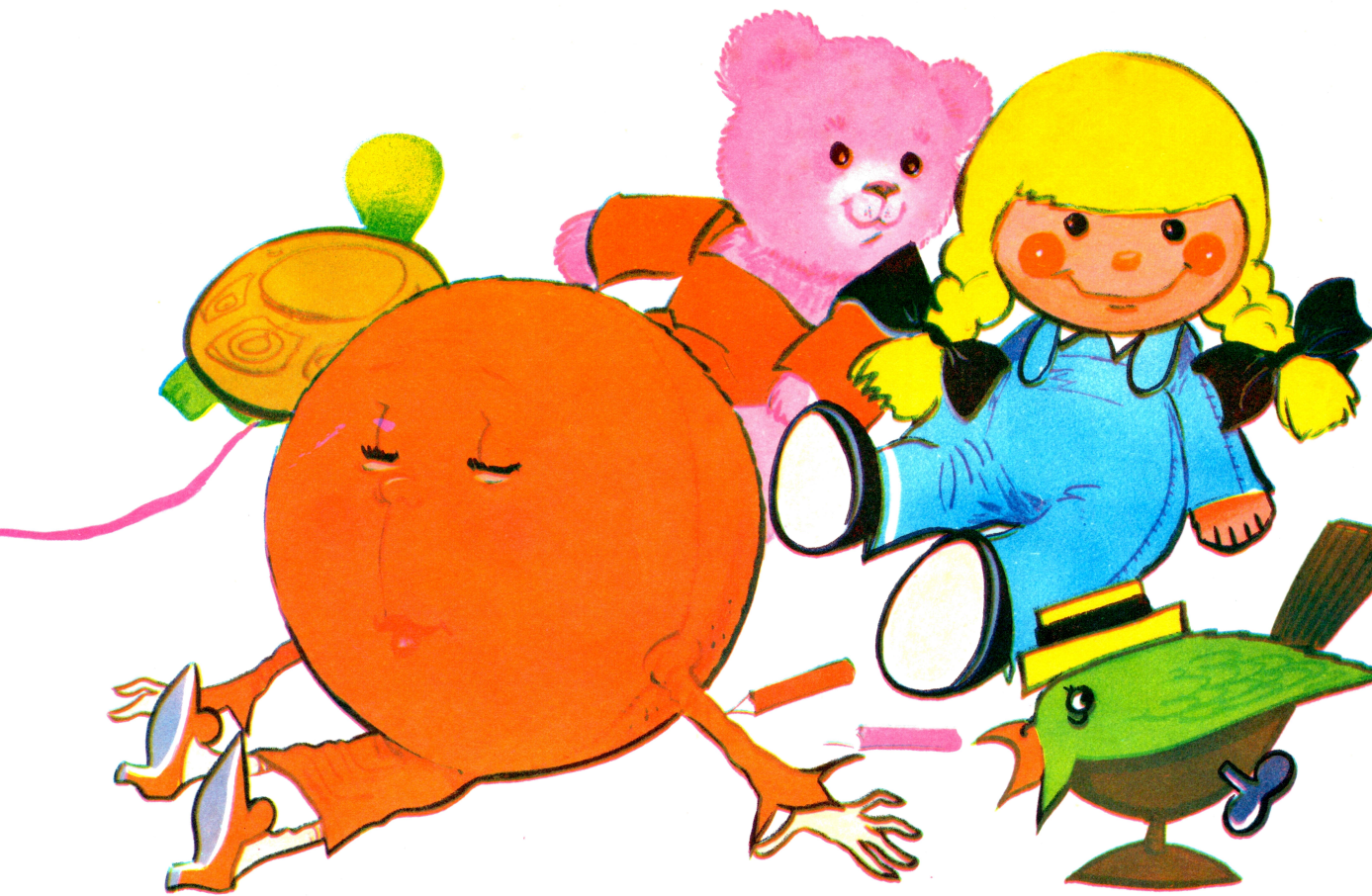
I tako se zvrk i dalje okretao i zujao. Ponovno je uživao divljenje i ugled i još je dugo vremena djeci donosio radost.

Nije više mislio na svoju staru ljubav loptu; njegov se san bijaše raspršio. Ništa na njoj nije nalazio što bi još mogao voljeti — bez svoje izvanjske ljepote, lopta nije vrijedila ništa.

— Samo sam se zavaravao i tratio vrijeme — mislio je zvrk.

biblioteka dragulj

